

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

คนไทยในอนาคต จะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมี สัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดนโยบายปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน 3 ประการ คือ ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีหลักคิดที่ถูกต้อง และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรมมีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น ซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศีลธรรม ประการที่สอง ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี กีฬา ภาษา และอื่น ๆ ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สร้างความสามารถในการแข่งขัน และประการที่สาม ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาพที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเป็นพลเมืองพลโลกที่ดี (Global Citizen) พร้อมก้าวสู่สากลนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563 : 22-24) นอกจากนี้ จากการศึกษาในประเด็นเยาวชนเผชิญปัญหาอะไรบ้างในปัจจุบัน โดย Thailand Policy Lab ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (ออนไลน์, 2565) โดยการสำรวจปัญหาและความท้าทายที่เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ได้พบว่า ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน คือการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ร้อยละ 84.1 และประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนคือ การศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ร้อยละ 88.2 ข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวบ่งชี้ว่าการศึกษาที่มีคุณภาพ และการเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานการศึกษาต้องเร่งดำเนินการให้ดีและรวดเร็วที่สุดเพื่อสร้างประสิทธิผลของการศึกษาและพลเมืองที่ดีของประเทศ

การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือรากฐานการกล่อมเกลาทางสังคมขั้นต้นเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมใกล้ชิดตัวของบุคคลนั้นตั้งแต่เด็กจนเติบโตอย่างมีคุณภาพนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการบ้านเมือง รวมทั้งยกระดับคุณภาพการใช้ชีวิตที่ดีในอนาคต ความเป็นพลเมืองดีและการมีทักษะชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งเป้าหมายการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “ผลลัพธ์ทางสังคม” ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมเชิงบวกที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคนในสังคม ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี มีการขัดเกลาทางสังคม มีการยกระดับความคิดเชิงบวกที่ส่งผลให้มีความตระหนักต่อส่วนรวมและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม นำไปสู่การเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี โดยเน้นความเกี่ยวข้องของภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรที่มีอยู่ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Dijkstra, 2012: 32 ; Durlak, 2007: 269; Voogt, & N. P. Roblin, 2010: 115) ทั้งนี้ ผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษา สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ยกตัวอย่างเช่น เกิดจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การเอาใจใส่ดูแลของโรงเรียน และความเปลี่ยนแปลงของสังคม โคลแมน และ ฮอฟเฟอร์ (Coleman & Hoffer, 1987: 53) กล่าวว่าทุนทางสังคมอาจอำนวยความสะดวกก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่สังคมนั้น ซึ่งหากขาดทุนทางสังคมนี้ไปจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการเป้าหมายของแต่ละผลการเรียนรู้ของบุคคล สังคม และองค์กรอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ หรือศาสนา รวมทั้งโรงเรียนที่มีความต่างกันในทรัพยากรและข้อจำกัดในการเรียนรู้ ปัจจัยทางบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง กระบวนการเรียนรู้ เช่น การเรียนการสอนในชั้นเรียน และกิจกรรมพัฒนานักเรียน ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักเรียน ผ่านกลไกชุมชน สังคม และโรงเรียน ในทำนองเดียวกัน ไดจ์ค์สตรา (Dijkstra, 2014: 16) ได้กล่าวถึงผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษา ว่าคือ ประโยชน์ต่าง ๆ ของการศึกษาในด้านที่ไม่ใช่เชิงเศรษฐศาสตร์ หรือวงจรของชีวิต แต่ประกอบด้วยความสามารถทางสังคมและความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนมีอยู่เรากำหนดคุณภาพทางสังคมเป็นด้านคุณภาพของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการวัดความสามารถดังกล่าว เหล่านี้รวมถึงแง่มุมของการเรียนการสอน ลักษณะการสอนบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนและลักษณะชุมชนสังคมของโรงเรียน จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันควรจะมีมุ่งไปสู่เป้าหมายผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษา และผู้เรียนไม่อาจมีผลลัพธ์ทางสังคมที่เหมาะสมได้ หากไม่ได้รับการขัดเกลา การปลูกฝัง หรือมีแบบอย่างที่ดีจากครูผู้บริหารสถานศึกษา และภาพรวมของโรงเรียน

ผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษาในประเทศไทย มีการกล่าวถึงกันไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะใช้ในทางธุรกิจ แต่เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษาของ ไดจ์ค์สตรา (Dijkstra) ได้พบว่าการประเมินคุณภาพโรงเรียนในเนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ สกอตแลนด์ และสวีเดน ใช้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษา เป็นตัวกำกับดูแลการศึกษาที่มี

ประสิทธิผลและคุณภาพ ดังเช่นผลการวิจัยเพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดย ไคจ์ค์สตรา คายาติ และ วอสส์ (Dijkstra, Khayati and Vosse. 2012 : 117) ได้พบว่าผู้เรียนที่มีผลลัพธ์ทางสังคมทางการศึกษาของผู้เรียนสามารถวัดได้จากความเป็นพลเมือง โดยมีปัจจัยที่ส่งผล 4 ด้านคือ บรรยากาศภายในโรงเรียน พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพของหลักสูตร และการประกันคุณภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียน มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางสังคมเช่นเดียวกัน ส่วนการประเมินตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมองเห็นตนเองและพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ การวิจัยเพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมในโรงเรียนของ ไคจ์ค์สตรา และคณะ (Dijkstra et al. 2012 : 171-187) ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ได้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์สังคมในโรงเรียน ประกอบด้วยคุณภาพของการสอน และการเรียนรู้ การพัฒนาโรงเรียนในด้านความสามารถ ความเข้าใจในสถานการณ์ การประเมินตนเอง กระบวนการประกันคุณภาพ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลสารสนเทศและการบริหารจัดการสถานศึกษา บรรยากาศเชิงวิชาการ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่ปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองของโลก หรือพลโลก เป็นกระบวนการรูปแบบใหม่ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือลงมือทำผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของการสร้างทักษะการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสารและการร่วมมือทำงาน อีกทั้งการจัดการการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนที่เน้นการบริการ (Service Learning) เป็นต้น ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูจึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ หรือจัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงปัญหาและแก้ปัญหาได้ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงในวิถีชีวิต ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตย นำไปสู่การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย โดยมีปัจจัยการสร้างความเป็นพลเมือง คือ หลักสูตร ครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว และชุมชนส่วนท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2559 : 22, 27-42) หลักสูตรที่จะนำมาใช้นั้นต้องสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการหรือเชิงสหวิทยาการ เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน บริบท สภาพแวดล้อม ภูมิปัญญา ถิ่นฐานของผู้เรียน ระบุตัวชี้วัดที่ชัดเจน สามารถนำไปวัดผล ประเมินผลได้ทั้งความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ เมื่อนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน

การเรียนรู้ สร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึก เชื่อมโยงความคิด การลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงาน หรือนวัตกรรม เพื่อนำไปสู่ความจำความเข้าใจด้วยตนเอง พร้อมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ครูจะต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ดังที่ อเดลแมนและเทย์เลอร์ (Adelman and Taylor. 2002 : 304) กล่าวว่า บรรยากาศชั้นเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะเชื่อมโยงการรับรู้ เพิ่มแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เรียนมีความคิดเชิงบวกในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่แทเชลล์ (Tachelle. 2014 : 520) กล่าวว่า บรรยากาศชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในเชิงบวกซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทำงานแก้ไข ปัญหาได้สำเร็จเพื่อผลิตงานได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ พรสาธนา (Prasanna, online :2014) ที่กล่าวว่า บรรยากาศชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นใน ตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการอภิปราย การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในชั้นเรียน และการที่ผู้สอนให้เวลาอย่างไม่เป็นทางการแก่ผู้เรียนด้วยความเป็นกันเอง

ความสำเร็จของหน่วยงาน องค์กร หรือแม้กระทั่งโรงเรียน ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่ง จะดำเนินการได้แต่เพียงผู้เดียว แต่จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกคนในลักษณะของวัฒนธรรม องค์กรซึ่งจะเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนถึงพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียน ดังที่ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557 : 23) กล่าวว่าวัฒนธรรมคุณภาพ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา หากองค์กรขาด วัฒนธรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ก็ส่งผลให้ขับเคลื่อนการพัฒนาเป็นไปได้อย่างยาก ในทางกลับกัน หากองค์กรใดมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง การพัฒนางานในด้านใด ๆ ก็ย่อมประสบความสำเร็จ ได้ง่ายด้วยแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมคุณภาพไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง วัฒนธรรมคุณภาพไม่ได้ เกิดขึ้นจากใครคนใดคนหนึ่ง วัฒนธรรมคุณภาพต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของคนทุกคน ทุกระดับ และต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างให้เกิดขึ้นได้อย่างมีทิศทาง เป็นระบบ และต่อเนื่องยั่งยืน เช่นเดียวกับ ชนิตา จิตตรุทธะ (2560 : 114-115) และสุนทร โคตรบรรเทา (2560 : 272) ได้กล่าวถึง ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรไว้ในทำนองเดียวกันว่าจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความ เกี่ยวพันไว้วางใจกันในองค์กร มีกฎระเบียบ มีการทำงานเป็นทีม มีการติดต่อสื่อสาร ด้วยการพูด และมีปฏิสัมพันธ์ สื่อสารเป็นระบบ นอกจากนั้นยังมีผลมาจากภาวะผู้นำขององค์กร ในขณะที่ วิทนี และทรอสเทน-บลูม (Whitney and Trosten-Bloom. 2016 : 65) ได้กล่าวถึงผลที่เกิดจากภาวะ ผู้นำพลังบวก โดยสรุปว่า ภาวะผู้นำพลังบวกส่งผลต่อคุณค่าขององค์กรให้มีความสัมพันธ์กัน สูงองค์กรที่เติบโตและพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์อย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำพลังบวกส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของวัฒนธรรม บุคลิกของบุคคลในองค์กร การแสดงออกถึงศักยภาพของ บุคคล การออกแบบโครงสร้างที่เป็นนวัตกรรมใหม่ นำไปสู่วัฒนธรรมเชิงบวก ที่เต็มไปด้วย ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้ จากการที่ผู้นำใช้ความพยายามและการทำงานหนัก ดังคำกล่าวของวิโรจน์ สารรัตนะ (2555: 91) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอื่น ๆ รวมทั้งผู้เรียน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารทุกคนจึงต้องภาวะผู้นำ ทั้งนี้ต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการปลุกพลังแห่งการทำงาน กล่าวคือ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานให้มีการปรับความคิด ความเชื่อ ลักษณะส่วนบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่ควรจะเป็น ส่งเสริมให้ทีมงานมองโลกในแง่บวก มีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ผู้คนรอบข้างในแง่บวก ดังนั้นพลังบวก พลังแห่งความคิด ที่ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันเต็มไปด้วยพลังแห่งความสำเร็จ พลังบวก จะเป็นกลยุทธ์ชั้นนำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำพลังบวก (Appreciative Leadership) เป็นภาวะผู้นำและหลักปฏิบัติของผู้บริหารที่มุ่งสร้างพลังเชิงบวกให้กับองค์กร ด้วยการทำความเข้าใจเหตุผลของเรื่องราวที่ประสบความสำเร็จผ่านกระบวนการค้นหาเชิงสร้างสรรค์ และสามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในองค์กรรวมถึงตัวของผู้นำ นำไปสู่การวางแผนพัฒนาองค์กร พัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นแนวทางในการเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกทุกคนในองค์กร พร้อมทั้งสร้างสัมพันธไมตรีอันดีของสมาชิกให้มากขึ้น โดยผู้นำจะใช้เครื่องมือที่สำคัญคือการใช้หลักสุนทรียสาธก การสร้างแรงบันดาลใจ และการยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนมิได้มาจากผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่ภาวะผู้นำของครูก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ดังที่ ลีเบอร์แมน และมิลเลอร์ (Lieberman & Miller, 2004 : 11) กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ทั้งในด้านวัฒนธรรมการทำงานและคุณภาพผู้เรียน เช่นเดียวกับ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2549 : 5-6) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำของครู จะทำให้ครูต้องคิดและสร้างสิ่งใหม่ ขึ้นในโรงเรียนและในชุมชน ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งมีความสามารถด้านการวิจัย ครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าของตนเอง สอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ ณ อุรุยา (2550 : 42) ที่กล่าวว่าในห้องเรียนครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและเป็นผู้บริหาร เช่น การบริหารจัดการชั้นเรียนของตนเอง ครูต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารนักเรียนที่ตนเองสอนหรือรับผิดชอบ จากข้อมูลของประกาศคณะกรรมการคุรุสภากำหนดรายละเอียดสาระความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพครู (ราชกิจจานุเบกษา, 2562 : 10-14) สรุปได้ว่า ครูจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ทั้งในบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคม จิตวิทยาการ พัฒนาผู้เรียน เนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ มีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย สร้างสื่อ นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างครบถ้วน

จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเทียบเคียง ได้ข้อสรุปว่า ภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อค้นหาว่าองค์ประกอบดังกล่าว นั้น มีอิทธิพลหรือไม่ และมีความเชื่อมโยง เก่าะเกี่ยวกันอย่างไร เพื่อสรุปให้เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลด้านผลลัพธ์ทางสังคม โดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมทั้งประเทศไทย ทั้งนี้ผลที่ได้รับจะก่อเกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและหน่วยงานการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา คุณภาพครู และคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดแนวคิดประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคมของ ไดจ์ค์สตรา (Dijkstra, 2012) ไดจ์ค์สตรา (Dijkstra, 2014) และผลการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิ โรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โดยไดจ์ค์สตรา คายาติ และ วอสส์ (Dijkstra, Khayati and Vosse : 2012 : 117) แนวคิดภาวะผู้นำพลังบวก ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 5 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นสรุปได้เป็นตัวแปรที่นำมาศึกษา ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ดังนี้

- 1.1.1 การใช้สุนทรียสาธก
- 1.1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ
- 1.1.3 ความซื่อตรง
- 1.1.4 การคิดเชิงบวก

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ดังนี้

- 1.2.1 ความรอบรู้
- 1.2.2 ทักษะการจัดการเรียนรู้
- 1.2.3 จรรยาบรรณวิชาชีพ

2. ตัวแปรแฝงภายใน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ดังนี้

- 2.1.1 มุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล
- 2.1.2 มุ่งเน้นผลสำเร็จ
- 2.1.3 มุ่งเน้นการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์
- 2.1.4 มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม

2.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ดังนี้

- 2.2.1 การเรียนรู้เชิงรุก
- 2.2.2 การพัฒนากระบวนการคิด
- 2.2.3 คุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2.4 บรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก

2.3 ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้

4 ตัว ดังนี้

- 2.3.1 ความสามารถทางปัญญาของผู้เรียน
- 2.3.2 ความเป็นพลเมืองของผู้เรียน
- 2.3.3 ความสามารถในการบริหารจัดการ
- 2.3.4 ความสามารถทางสังคมของโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสาน โดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะคือ

2.1 การวิจัยระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการศึกษาเอกสารเพื่อสร้างโมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา หลังจากนั้นดำเนินการยืนยันรูปแบบโดยการนำตัวแปรที่สังเคราะห์ได้ไปจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อศึกษาข้อมูลภาคสนามในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา

2.2 การวิจัยระยะที่ 2 การทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่ง วิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

3.1 การวิจัยระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือบุคลากรในโรงเรียนพื้นที่ภาคสนาม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามทฤษฎี (Theoretical Sampling) โดยใช้หลักสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู 15 คน และผู้เรียนจำนวน 36 คน หรือมากกว่าจนกว่าได้ข้อมูลอิ่มตัวในประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.2 การวิจัยระยะที่ 2 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 102,224 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1,970 คน ครู 100,254 คน

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 540 คน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เงื่อนไขของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) ที่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ จึงต้องพิจารณาขนาดกลุ่มตัวอย่างควบคู่ไปกับจำนวนตัวแปรที่ต้องการโดยใช้แนวคิดของชูแมคเกอร์ และโลแมค (Schumacker and Lomax. 2004 : 49) ที่กล่าวว่า อัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่าง และตัวแปรมีค่าเท่ากับ 10 - 20 : 1 และแนวคิดของบูมสมา (Boomsma. 1983 : 99 ; อ้างถึงใน Schumacker and Lomax. 2004 : 49) กล่าวว่า ควรใช้

กลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 400 คน สำหรับการวิจัยในชั้นตอนนี้ใช้ตัวแปร 19 ตัวแปรสังเกตได้ จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 400 คน

4. ระยะเวลาในการศึกษา

มกราคม 2565 - มีนาคม 2566

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียน ด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้อง และสอบถามเพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มายืนยันความ สอดคล้องกับ โมเดลสมมติฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในช่วงปีการศึกษา 2564-2566 โดยอยู่บนพื้นฐาน ของบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประสิทธิผลโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาของ โรงเรียนให้บรรลุตาม เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของโรงเรียน โดยผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการ ขับเคลื่อนการดำเนินการ ประสานงานกับบุคลากรและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของสังคม

ประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนที่มุ่งเน้นไปที่ ความสามารถในการบริหารจัดการภายในและภายนอกและความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วมทางการศึกษา ทักษะที่ดี และพฤติกรรมเชิงบวกของบุคคลในสังคม โดยต้องคำนึงถึงลักษณะของชุมชน บริบททางด้านวัฒนธรรมของสังคม คุณภาพการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียน และค่านิยมร่วมของโรงเรียนโดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความสามารถทางปัญญาของผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกให้ เห็นได้ว่าที่มีการคิดเชิงตรรกะ การใช้เหตุผล รูปแบบความคิดการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางคณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ ความสามารถในการคิดเชิง นามธรรม การทดสอบสมมติฐาน การดำเนินการหาเหตุผล และทำการอนุมานเชิงสาเหตุ รวมถึง ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ความเข้าใจในธรรมชาติ นำไปสู่ทักษะทางปัญญาในทางปฏิบัติ

2. ความเป็นพลเมืองของผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกให้เห็น ได้ว่า มีคุณลักษณะของการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีแนวคิดเชิงบวกต่อสังคมของตน สามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข ความเป็นประชาธิปไตย เคารพกติการะเบียบปฏิบัติของสังคม

เคารพผู้อื่น เคารพตนเอง มีความอดทน อดกลั้น มีวินัยในตนเอง มีเหตุ มีผลในการคิด การตัดสินใจ และการปฏิบัติกิจกรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเหมาะสมและดีงาม

3. ความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่แสดงให้เห็นได้ว่าการปฏิบัติงานร่วมกันจนสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ พร้อมทั้งต้องร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียนทั้งในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน การจัดการเรียนรู้ ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ รวมไปถึงการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความสามารถทางสังคมของโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง สังคม และชุมชนที่แสดงออกให้เห็นได้ว่ามีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายตามความคาดหวัง โรงเรียนมีการดำเนินงานที่เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา หรือการพัฒนาสังคม ตามบริบททางด้านวัฒนธรรมของสังคม ชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดี ก่อให้เกิดความสำเร็จในที่สุด

ภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการเป็นผู้มีทักษะภาวะผู้นำในการนำปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสร้างพลังเชิงบวกให้กับองค์กรผ่านกระบวนการค้นหาเชิงสร้างสรรค์ สนับสนุนการมีส่วนร่วม สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในองค์กรและตัวผู้นำเอง เพื่อพัฒนาองค์กรในภาพรวม พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมการทำงานเชิงบวกและกระตุ้นให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมทางความคิด ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การใช้สุนทรียศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีกระบวนการของการตั้งคำถามเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในของครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากความเข้าใจที่ทุกคนมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นของการสนทนา การสนทนาเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด การสร้างภาพฝันถึงอนาคตของโรงเรียนร่วมกัน การกำหนดแนวทางปฏิบัติ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมแห่งการเปลี่ยนแปลงพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรร่วมกัน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญก็คือการไม่มองปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะต้องปรับปรุงแก้ไข แต่จะใช้การสนทนาเพื่อกระตุ้นให้เกิดจินตนาการจุดแข็ง และเหตุการณ์เชิงบวกนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีที่สุดในที่สุด

2. การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะกระตุ้นชักนำ ให้ครูและบุคลากรมีแรงจูงใจภายใน นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเพื่อให้ได้ซึ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการแสดงออกถึงวิสัยทัศน์ ทศนคติที่ดีของตนเอง สร้างความเชื่อมั่น เลื่อมใส ศรัทธา และมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะบรรลุเป้าหมายได้

ส่งเสริมพัฒนาสติปัญญาของครู พัฒนาแนวคิด ความรู้ความสามารถ กระตุ้นให้ครูแสดงศักยภาพ และความกระตือรือร้น และการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาในภาพรวม

3. ความซื่อตรง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง รักษาคำพูด มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำควรมีคุณลักษณะความซื่อตรงทั้ง 6 ประการคือ ตรงต่อบุคคล ตรงต่อเวลา ตรงต่อวาจา ตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อธรรมะ และตรงต่อตนเอง

4. การคิดเชิงบวก หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีแนวคิดในเชิงสร้างสรรค์ในการทำงานเป็นทีม มีเป้าหมายที่จะบรรลุความสำเร็จในระดับสูงโดยมีการแสดงออกถึงอารมณ์เชิงบวกกับตนเอง ความรู้สึกดีกับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง คุณลักษณะเชิงบวก มีคุณลักษณะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม เชื่อถือได้ มุ่งมั่น อดทน มีวินัยต่อตนเอง และความรู้สึกที่ดีต่อทีมและโรงเรียน มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อทีมงานและโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและบุคลากรภายในโรงเรียน ให้เกียรติทีมงาน พร้อมเผชิญสถานการณ์ทั้งเชิงลบและเชิงบวกและมีทักษะในการแก้ปัญหาโดยมองหาแง่มุมที่ดีของบุคคลในโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หมายถึง การใช้ศิลปะและความสามารถของครูที่มีอำนาจและอิทธิพลในการนำหมู่คณะให้ร่วมกันทำงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู มุ่งเน้นความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถใช้ทักษะในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูหรือผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากสมาชิกของกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรอบรู้ หมายถึง ครูมีความรอบรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จิตวิทยาพัฒนาการผู้เรียน เนื้อหารายวิชาที่รับผิดชอบ ศาสตร์การสอน หลักสูตร การวัดผลประเมินผล และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ครูมีทักษะการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู สร้างแรงบันดาลใจ จัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นปัญญารู้คิด ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มีการปรับจาก "ผู้สอน" เป็น "โค้ช" สร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน

3. จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ครูที่มีพฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม

วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน หมายถึง แนวทางปฏิบัติงานที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของบุคคลในโรงเรียน ซึ่งมีความต่อเนื่องยาวนานและอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าการปฏิบัติงานตาม

วัฒนธรรมนั้น จะสามารถทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ โดยลักษณะของวัฒนธรรมการมุ่งความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียน การทำงานแบบมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการสร้างบรรยากาศ โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. มุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารและครูในการเปิดโอกาสให้ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและปฏิบัติงานเพื่อผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือเหนือความคาดหมาย เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคลตามบทบาทหน้าที่ ทักษะ สมรรถนะ คุณวุฒิ และขีดความสามารถของปัจเจกบุคคล มีบรรยากาศการทำงานของบุคลากรที่ดีโดยเน้นในด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ ความสะดวก สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ ทุกคนมีความผูกพันต้ององค์กร มีอิสระในการปฏิบัติงานสูง ผู้บริหารให้ความใส่ใจ ยุติธรรมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนา แสวงหาความรู้และแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่

2. มุ่งเน้นผลสำเร็จ หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูที่มุ่งไปที่ผลลัพธ์ หรือผลผลิตมากกว่าเน้นเทคนิควิธีการ มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ขยัน อดทน มีความรักและความศรัทธาในองค์กรมุ่งพัฒนางานและรักษา มาตรฐานการทำงาน วางแผนพัฒนางาน และพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และมีความ ความสามัคคีในการปฏิบัติงาน

3. มุ่งเน้นการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารและครูที่ แสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บุคลากรในสถานศึกษาทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิด ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยจะทำให้เกิดการประสานงานที่ดี การวินิจฉัยสั่งงานที่ดี การควบคุม งานอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามัคคีในหมู่คณะ โดยทุกคนในสถานศึกษา ควรจะยึดหลัก วาจา ไพเราะ ความจริงใจต่อกัน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ รับฟัง ความคิดเห็น มีความรับผิดชอบ รู้จักการให้อภัย ชื่นชมและให้กำลังใจต่อกัน

4. มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม หมายถึง พฤติกรรมการของผู้บริหารที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรของโรงเรียน โดยมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน แบ่ง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลอย่างชัดเจน มีเป้าหมายร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประสาน มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานรวมทั้งในระดับผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยกย่อง กระตุ้น ให้ขวัญกำลังใจให้โอกาสในการปฏิบัติงานอย่างท้าทาย เพื่อเป้าหมายที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ลงมือปฏิบัติจริง มีการสืบเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อมุ่ง สร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในอนาคตโดยอยู่บนพื้นฐาน

ของหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบท วัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวย โดยมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือ Active Learning มีลักษณะสำคัญที่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน เนื้อหาของการเรียนรู้หรือกิจกรรมการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง เชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือสถานการณ์ใหม่ รวมทั้งก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

2. การพัฒนากระบวนการคิด หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยการออกแบบกิจกรรมที่มีการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและการคิดขั้นสูงคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหา ผ่านการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาหรือโครงการ เป็นฐานมีศักยภาพในการสร้างผลผลิตเป็นนวัตกรรมเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัว และสังคม

3. คุณภาพของหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักของการพัฒนา ทั้งนี้หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคม มีหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบได้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม มุ่งเน้นสมรรถนะหลักทั้ง 6 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

4. บรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก หมายถึง สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปฏิบัติงานของครูทั้งในด้านการจัดโครงสร้างทางกายภาพที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างเพียงพอและเหมาะสม และด้านจิตวิทยาสังคม กล่าวคือการสร้างแรงจูงใจของครูที่มีต่อการเรียนรู้ ครูแสดงอารมณ์เชิงบวกต่อผู้เรียน ครูแสดงออกถึงความสุขในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และมีความสุขในการเรียนรู้

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ครู หมายถึง ครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียน การสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ศึกษางานวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูจะได้รับองค์ความรู้ด้านประสิทธิผลของ โรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล โรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม อันจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้
2. ผู้ศึกษางานวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จะได้รับองค์ความรู้พร้อมทั้งข้อมูลของภาวะ ผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม เพื่อสามารถนำไปปรับ ใช้ต่อยอดงานวิจัย หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา
3. ได้นำเสนอองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง และการศึกษาอิทธิพล

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดแนวคิดประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคมของ ไคจค์สตรา (Dijkstra, 2012) ไคจค์สตรา (Dijkstra, 2014) และผลการวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทาง สังคม โดย ไคจค์สตรา คายาดี และ วอสส์ (Dijkstra, Khayati and Vosse, 2012 : 117) แนวคิดภาวะ ผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน และการ จัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่ามีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประสิทธิภาพโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม ศึกษาจากแนวคิดของ นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552 : 25) Mott (1972: 20-24) Creemers (1997 : 223 - 224) Sergiovanni (1991: 258-263) Damme et al (2002: 384) Dijkstra (2012 : 32,39-40) OECD (2010: 11) วิโรจน์ สารรัตนะ (2548 : 241) Lunenburg & Ornstein (2004: 348) Dijkstra (2014: 16) Hoy & Miskel (2005: 22-23) Walsh (1999: 235) สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551: 31) ภารดี อนันต์นารี (2551 : 204) และ Robbins (1998 : 415)
2. ภาวะผู้นำพลังบวกของผู้บริหาร ศึกษาจากแนวคิดของ Bushe (2005: 699-700) Collin (2011 : 72) Schiller, Riley and Holland (2015 : online) Janse (2019 : online) Whitney and Trosten-

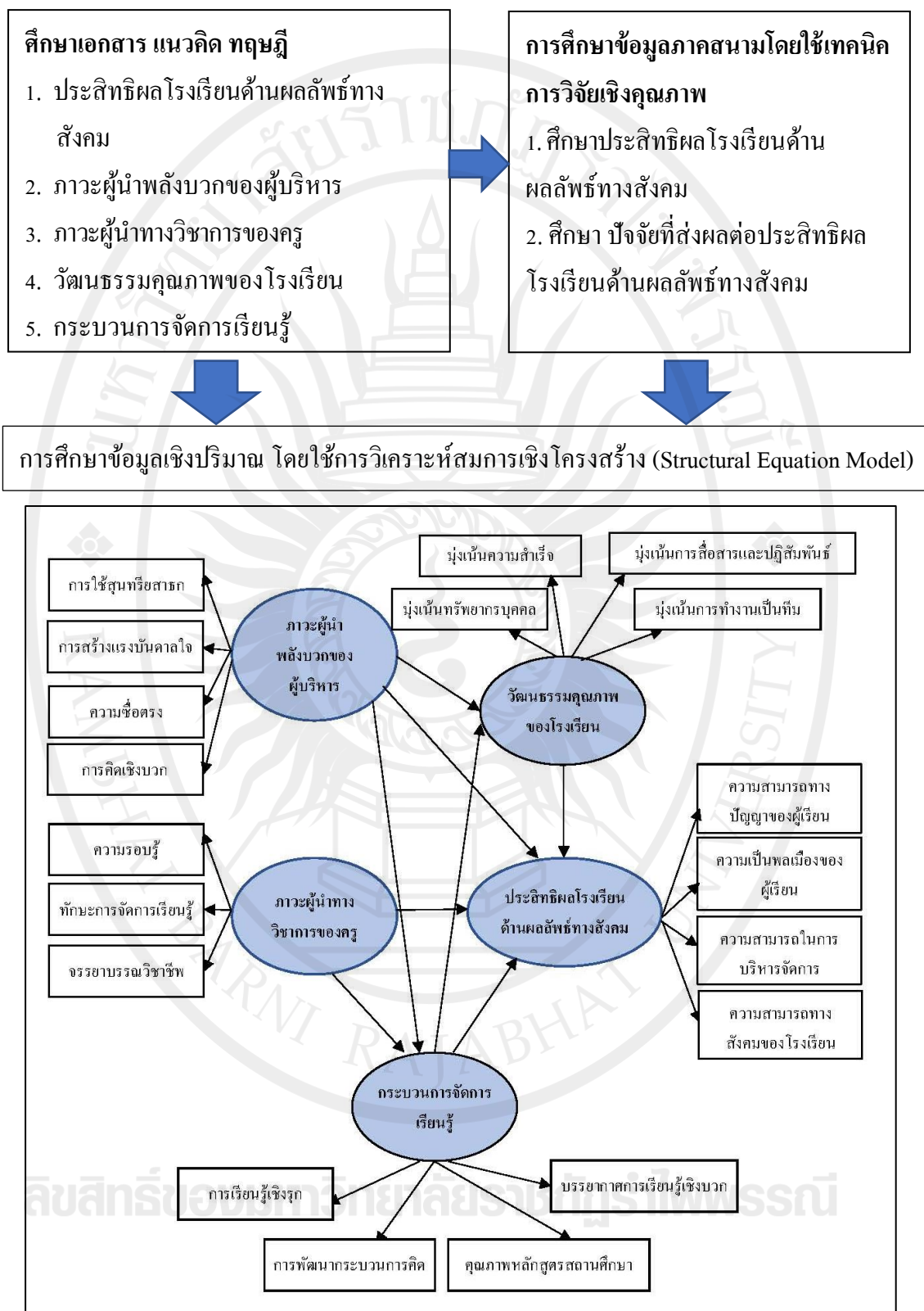
Bloom (2016:61-65) อัจฉริยะ อุปการคุณ (2563: ออนไลน์) ธนสาร บัลดังกัปพมา (2564 : ออนไลน์)
Schall et.al. (2004 : 195) Aslund et al (2005 : 34) และ Verma (2011 : 82)

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ศึกษาจากแนวคิดของ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา (ราชกิจจานุเบกษา. 2562 : 10-14) และจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556 (ราชกิจจานุเบกษา. 2556 : 72-74)

4. วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน ศึกษาจากแนวคิดของ Cooke and Lafferty (1989: 103) Hoy and Miskel (2005 : 171) วิจารย์ พานิช (2552 : 98-100) จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555 : 241-247) ชนิตา จิตตรุทธะ (2560 : 114-115) สุนทร โคตรบรรเทา (2560 : 272) บุญช่วย ศิริเกษ (2560 : 69) Batten (1992: 6) Juran and Gryna (1993: 161-176; 1999: 22.65-22.66) Goetsch and Davis (2006 : 19) ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์ (2557 : 23-35) และทรูปฤกษ์ปัญญา (2559 : ออนไลน์)

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาจากแนวคิดของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562 : 4) เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557 : 1) สุคนธ์ สินธพานนท์ (2560 : 45-46) เกศทิพย์ ศุภวานิช (2564 : ออนไลน์) อนุสร หงส์ขุนทด (2565 : ออนไลน์) "(ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช... (ฐานสมรรถนะ)" สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564 : ออนไลน์) Brian (Online : 2009) Adelman and Taylor (2002 : 304) Tachelle (2014 : 520) Prasanna (online :2014) และสมจิต จันทรฉาย (2557: 284-296)

จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการพัฒนาแบบความสัมพันธเชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนด้านผลลัพธ์ทางสังคม โรงเรียนมัธยมศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย